

نسخه پیشرفته

دست‌رسی: عمومی
2 اوت 2019
زبان اصلی: انگلیسی

جلسه‌ی هفتاد و چهارم

جزء (c) 72 دستور کار موقت

ترویج و حمایت از حقوق بشر: وضعیت حقوق بشر و گزارش‌های نمایندگان و گزارشگران ویژه

وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران

گزارش دبیرکل

خلاصه

این گزارش پیرو قطعنامه مجمع عمومی به شماره 73/181 تقدیم می‌گردد که طی آن مجمع از دبیرکل خواست در جلسه هفتاد و چهارم از پیشرفت در اجرای قطعنامه گزارش دهد. بدین ترتیب این گزارش الگوها و روندهای وضعیت حقوق بشر را در جمهوری اسلامی به همراه پیشنهادهایی برای بهبود اجرای قطعنامه ارائه می‌دهد.

1. این گزارش پيرو قطعنامه‌ی مجمع عمومی به شماره 73/181 تقدیم می‌گردد که طی آن مجمع از دبیرکل خواست در جلسه‌ی هفتادوچهارم، گزارش خود را ارائه دهد. گزارش بر پیشرفت اجرای قطعنامه متمرکز بوده و بر اساس مشاهدات حاصل از شیوه‌های خاص شورای حقوق بشر و نهادها سازمان ملل این گزارش اطلاعاتی را نیز منعکس می‌کند که از دولت جمهوری اسلامی ایران، مطبوعات دولتی، سازمان‌های غیردولتی و منابع مستقل، و همچنین از مصاحبه‌های انفرادی با قربانیان شناخته‌شده و ادعایی خانواده‌ها و وکلای ایشان بدست آمده است.

2. از نوامبر 2018 تا مه 2019، دولت جمهوری اسلامی ایران با دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد (OHCHR) مکاتبات مستمر داشته و به پنج مکاتبه از هشت رویه ویژه‌ی شورای حقوق بشر¹ پاسخ داده است. نمایندگان دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر در مارس 2019 میلادی به تهران سفر کردند و در باره‌ی وضعیت حقوق بشر کشور، از جمله اعدام جاری بزهکاران خردسال، دیدار و گفتگو کردند.

3. اجرای اصلاحیه قانون مبارزه با قاچاق مواد مخدر به کاهش اعدام در سال‌های 2018 و 2019 انجامید. هر چند آمار مجازات اعدام از جمله برای بزهکاران خردسال همچنان بالاست. از زمان ارائه‌ی گزارش قبلی دبیرکل به شورای حقوق بشر (A/HRC/40/24)، دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد گزارش‌هایی در باب اثر تحریم‌های اقتصادی اعمال‌شده از سوی ایالات متحده‌ی آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران دریافت گردیده است. در حالی که ارزیابی اثر مستقیم تحریم‌ها کاری دشوار است، آثار کلی آنها ظاهراً همه‌ی اقشار جامعه را تحت تأثیر (سوء) قرار داده و عوارض زیان‌باری بر حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آنان بر جا گذاشته است.

4. وضعیت حقوق بشر ایران همچنین با مسائلی چون برخورد با وکلا و مدافعین حقوق بشر، اعضای اتحادیه‌های اصناف، معترضان آرام و خبرنگاران مواجه است. کمیساریای عالی حقوق بشر همچنان گزارش‌هایی از شکنجه، بازداشت خودسرانه و دادرسی‌های غیرمنطبق بر موازین بین‌المللی و همچنین اطلاعاتی دال بر تبعیض مدام علیه زنان و دختران و اعضای اقلیت‌ها دریافت کرده است.

II. بررسی کلی وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران

الف. مجازات اعدام و حق برخورداری از دادرسی عادلانه

اجرای مجازات اعدام

5. دبیرکل همچنان نسبت به اجرای حکم اعدام برای طیف وسیعی از تخلفات ابراز نگرانی می‌کند. طبق ماده‌ی 6 میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، کشورهای عضو که همچنان مجازات اعدام را لغو نکرده‌اند ملزم به اجرای آن صرفاً در مورد «جدی‌ترین جرائم» می‌باشند که به تعبیر ثابت کمیته‌ی حقوق بشر جرائم مرتبط با قتل عمد را در بر می‌گیرد². با این حال، مجازات اعدام همچنان در خصوص جرائمی اعمال می‌شود که مشتمل بر قتل عمد نبوده یا جرائمی که تعریف موجود از آنها مبهم است مانند افساد فی‌الارض و محاربه که دولت آنها را به فعل مجرمانه از جمله استفاده از اسلحه‌ی مرگبار علیه دیگران یا کل جامعه تعبیر می‌کند³.

6. کمیساریای عالی حقوق بشر اطلاعاتی را دریافت کرده است که به اعدام دست‌کم 253 نفر در سال 2018 اشاره دارد که این کمتر از تعداد 437 اعدام صورت‌گرفته⁴ در سال 2017 می‌باشد. دست‌کم 38 مورد از این اعدام‌ها مربوط به افساد فی‌الارض و محاربه بوده است⁵. بین 58 الی 79 مورد اعدام از اول ژانویه تا 31 ماه مه 2019 ثبت گردیده است⁶. کاهش آمار اعدام در سال 2018 در مقایسه با سال 2017 ظاهراً حاصل

¹ ر.ک. <https://spcommreports.ohchr.org/>

² Human Rights Committee, general comment No. 36 (2018), paras. 5 and 35.

³ See A/73/398; and Islamic Republic of Iran, Islamic Penal Code of 1991, art. 286.

⁴ See www.iranrights.org; Iran Human Rights and Together Against the Death Penalty, "Annual report on the death penalty in Iran 2018", 2019; Amnesty International, *Death Sentences and Executions 2018* (London, 2019).

⁵ Iran Human Rights and Together Against the Death Penalty, "Annual report on the death penalty in Iran 2018".

⁶ See www.iranrights.org; Iran Human Rights, "Execution trend in Iran; January to April 2019",

اصلاح قانون مبارزه با قاچاق مواد مخدر در نوامبر سال 2017 بوده است.⁷ جمعاً 24 مورد اعدام برای جرائم مربوط به مواد مخدر در سال 2018 گزارش شد در حالی که این آمار برای سال 2017 به 231 نفر بالغ می‌گردد.

اعدام مجرمان کودک

7. دبیرکل همچنان نسبت به صدور حکم اعدام برای کودکان و کودکانی که ادعا می‌شود مجرم هستند ابراز نگرانی می‌کند. کمیساریای عالی حقوق بشر اطلاعاتی دال بر اینکه دست‌کم 85 کودک متخلف در ماه می 2019 (اردیبهشت 1398) به اعدام محکوم شده‌اند به دست آورده‌است که برخی از آنان در شرف اعدام می‌باشند. جمهوری اسلامی ایران عضو هر دو میثاق بین‌المللی: میثاق حقوق مدنی و سیاسی و میثاق حقوق کودک می‌باشد که بدون استثنا صدور حکم اعدام را برای مجرمان زیر 18 سال منع می‌کنند. طبق قانون مجازات، حکم اعدام برای دختران دارای حداقل 9 سال قمری و پسران دارای حداقل 15 سال قمری برای جرایمی که مشمول قصاص (مقابله به مثل) و حدود مثل قتل و زنا می‌شوند، همچنان پابرجاست. هر گونه صدور حکم اعدام بعدی برای افراد زیر 18 سال طبعاً تخطی از چنین ممنوعیتی است.

8. جمهوری اسلامی ایران تلاش کرده است در ماده‌ی 91 قانون مجازات توجه قاضی به بلوغ مجرمان کودک را بگنجانند، آنجا که اشعار می‌دارد هرگاه کودکان ماهیت جرم و یا حرمت آن را درک نکنند و یا در رشد و کمال عقل آنان شبهه وجود داشته باشد، می‌توانند از مجازات اعدام معاف شوند. قاضی برای تشخیص رشد و کمال عقل می‌تواند نظر پزشکی قانونی را استعلام یا از هر طریق دیگر که مقتضی بداند، استفاده کند. با این حال، اعدام مجرمان کودک ادامه داشته و حداقل 33 مورد از زمان تصویب ماده‌ی 91 در سال 2013 ثبت شده‌است (A/HRC/40/67). با اجرای ماده‌ی 91 از سوی قوه‌ی قضائیه، کمیته‌ی حقوق کودک بر روی مسائل مختلفی تأکید کرده است (CRC/C/IRN/CO/3-4). خصوصاً، شاخص‌های تشخیص «بلوغ فکری» مستقلاً تعریف نشده و کاملاً به تشخیص دستگاه قضا وابسته‌اند.⁸ گزارش‌هایی نیز از دادگاه‌های بدوی و استیافت به دست آمده که نشان می‌دهد علیرغم تشخیص پزشکی دال بر عدم بلوغ فکری مجرم ک ودک، حکم اعدام صادر شده‌است.⁹

9. موارد گزارش شده از مجرمان کودک در انتظار اعدام و اعدام شده حاکی از آن است که مقدمه‌ی ماده‌ی 91 ناکافی بوده و قادر به پیشگیری از اجرای حکم اعدام برای مجرمان زیر 18 سال نیست. در سال 2018، دست‌کم 7 کودک اعدام شدند که همه در زمان ارتکاب جرم قتل عمد بین 14 تا 17 سال داشتند و برای آنان حکم قصاص صادر گردید. در این قبیل موارد، اولیای دم می‌توانند متهم را عفو نمایند، درخواست دیه کنند و یا خواهان اعدام باشند. دولت همواره اظهار می‌دارد که از طریق کمیسیون آشتی و تأمین کمک نقدی، «با فراهم کردن کمک نقدی معادل دیه برای متهم، مشوق آشتی بوده‌است»¹⁰. دولت خاطر نشان می‌کند قوه‌ی قضائیه کارگروهی را برای پیشگیری از مجازات اعدام تشکیل داده است تا برای قانع کردن قربانیان برای گذشتن از حق قصاص تلاش کند. دبیرکل تأکید می‌کند که آیین بخشش و تحفیف مجازات باید ضامن عدالت و مساوات در برابر قانون باشد در حالی که در اینجا پرداخت دیه سبب ایجاد تبعیض نسبت به کسانی است که از امکانات مالی لازم محروم‌اند (A/61/311).

10. دبیرکل نگرانی ابراز شده از سوی کمیساریای عالی حقوق بشر مورخ 3 مه 2019¹¹ مبنی بر اینکه نهادهای مسئول دو کودک زیر 18 سال را در تاریخ 25 آوریل 2019 اعدام کردند تکرار می‌کند. این دو پسر 17 ساله به نام‌های مهدی سهرابی‌فر که بر پایه‌ی گزارش‌ها مبتلا به ناتوانی ذهنی بوده است و امین صداقت¹² ادعا کردند در زمان بازداشت در سن 15 سالگی زیر شکنجه به تجاوز به عنف و سرقت اعتراف کردند. در ارتباط با این دو مورد، دولت اظهار داشته است ادله‌ی کافی دال بر مقصر شناخته شدن این دو پسر در اختیار داشته و اینکه این دو به اختیار خود اعتراف کردند و پزشکی قانونی آنها را بالغ تشخیص داده بود و اینکه آنها روند دادرسی عادلانه را طی کرده و از مجازات شلاق نیز معاف شده بودند. این اعدام‌ها با ادعای مدام دولت مبنی بر اینکه کودکان زیر 18 سال به هیچ وجه اعدام نمی‌شوند در تناقض است. دبیرکل همچنان از دولت می‌خواهد بر اساس تعهدات قانونی و بین‌المللی خود فوراً در احکام اعدام صادره برای تمام

5 May 2019.

⁷ Iran Human Rights and Together Against the Death Penalty, "Annual report on the death penalty in Iran 2018".

⁸ Islamic Republic of Iran, Islamic Penal Code of 1991, art. 91.

⁹ Amnesty International, "Iran: stop imminent execution of three prisoners arrested as teenagers", 22 February 2019.

¹⁰ Islamic Republic of Iran, High Council for Human Rights, *UPR Mid-Term Report (2015–2016)*.

¹¹ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), "Iran: Bachelet stresses execution of child offenders 'absolutely prohibited' by international law", 3 May 2019.

¹² Amnesty International, "Iran: two 17-year-old boys flogged and secretly executed in abhorrent violation of international law", 29 April 2019.

افرادی که هنگام ارتکاب جرم ادعایی زیر 18 سال داشتند تخفیف قائل شود (A/73/299). دبیرکل و کمیساریای عالی حقوق بشر آمادگی خود را برای حمایت از دولت در هرگونه تلاش در این راستا ابراز می‌دارند.

حق برخورداری از دادرسی عادلانه

11. دبیرکل نسبت به گزارش‌های مربوط به فقدان حق دادرسی عادلانه از جمله پرونده‌های جنایی که متهمین آنها در انتظار حکم اعدام هستند ابراز نگرانی می‌کند. کمیساریای عالی حقوق بشر همچنان گزارشی را از بازداشت‌های بدون محاکمه، ناپدیدشدگی اجباری، بازداشت طولانی بدون محاکمه و حق دسترسی به وکیل و اعتراف تحت شکنجه که به‌عنوان مدرک مورد استفاده واقع می‌گردد دریافت کرده است. وکیلان مدافع به طرق زیر از تهیه‌ی ادله‌ی کافی برای دفاع از موکلین خود منع شده‌اند:

ممانعت از دسترسی ایشان به پرونده‌ها، دادن وقت محدود برای آماده‌کردن لایحه‌ی دفاعیه و محروم کردن ایشان از پاسخگویی به موکلین و ارائه‌ی مدارک کافی برای دفاع از آنان.

12. در گزارشهای قبلی (A/HRC/40/24; A/73/299) دبیرکل نسبت به اینکه ماده‌ی 48 آیین دادرسی جزایی افراد متهم به اقدام علیه امنیت ملی را ملزم به انتخاب نماینده‌ی قانونی خود از فهرست وکلای تعیین‌شده از سوی رئیس قوه‌ی قضائیه می‌کند، ابراز نگرانی کرده بود.¹³ در ماه مه 2019، کمیسیون حقوقی و قضائی مجلس اصلاحیه‌ای را پیشنهاد کرد که بر اساس آن افرادی که به اتهام اقدام علیه امنیت ملی، تروریسم یا فساد اقتصادی در بازداشت به سر می‌برند، به مدت 20 روز از دسترسی به وکیل قانونی منع میشوند.¹⁴ سخنگوی کمیسیون فوق‌الذکر اظهار داشت که دوره‌ی اولیه «20روزه» قابل تمدید است.¹⁵ اصلاحیه‌ی مزبور در مرحله‌ی پیش از دادرسی، دسترسی متهم را به استعانت حقوقی یا وکیل موردنظر حتی به میزان بیشتری محدود می‌کند.

13. منع دسترسی به وکیل خصوصاً نظر به وفور گزارش‌های مربوط به شکنجه یا بدرفتاری با هدف گرفتن اعتراف طی بازرسی، باعث نگرانی است. مضاف بر این، علیرغم این که دولت اعلام کرده است اعتراف‌گیری تحت فشار و شکنجه بر اساس قانون اساسی ممنوع¹⁶ و از نظر دادگاه غیرمسموع¹⁷ است، قانون مجازات از سوی خود عنوان می‌کند اعتراف به ب‌تنهایی می‌تواند مبنای محکومیت باشد.¹⁸ دولت در توضیحات خود بیان داشته است که هیئت نظارت مرکزی مسئول نظارت بر اجرای مفاد قانونی مربوطه است.

طرفداران (فعالان) محیط زیست

14. دبیرکل ارباب، دستگیری و حبس مستمر فعالان محیط زیست را خاطر نشان می‌کند. کمیساریای عالی حقوق بشر گزارش‌هایی را مبنی بر اینکه در مه 2019 تعداد 20 فعال محیط زیست در بازداشت نگهداری می‌شدند دریافت کرده است. گزارش شده¹⁹ که 12 تن از این 20 تن همچنان در بازداشت‌اند این بازداشت‌شدگان از دسترسی به وکیل محروم بوده‌اند.

15. دبیرکل نسبت به وضعیت هشت عضو بنیاد میراث حیات وحش پارسیان که از ژانویه و فوریه در بازداشت به سر می‌برند و در ژانویه و فوریه 2019 به اتهام جاسوسی محاکمه شدند ابراز نگرانی می‌کند.²⁰ چهار تن از این افراد متهم به «افساد فی الارض» می‌باشند که مجازات این اتهام اعدام است.²¹ اساس این

¹³ Islamic Republic of Iran, Code of Criminal Procedure for Public and Revolutionary Courts of 1999, art. 48.

¹⁴ Amnesty International, "Iran: regressive amendment would deal crushing blow to right to assistance of a lawyer during investigation phase", 16 May 2019; see also www.icana.ir/Fa/News/424616.

¹⁵ Amnesty International, "Iran: regressive amendment would deal crushing blow".

¹⁶ Islamic Republic of Iran, Constitution of 1979, art. 38.

¹⁷ Islamic Republic of Iran, Islamic Penal Code of 1991, arts. 168 and 169.

¹⁸ Ibid., art. 171; Islamic Republic of Iran, Code of Criminal Procedure for Public and Revolutionary Courts of 1999, art. 194.

¹⁹ Centre for Human Rights in Iran, "12 conservationists detained without counsel in Iran's Kurdistan Province", 18 April 2019.

²⁰ See www.irna.ir/news/83189789/; Centre for Human Rights in Iran, "Eight conservationists tried in Iran on basis of retracted false 'confessions'", 30 January 2019. See also www.isna.ir/news/97111005571; www.mizanonline.com/fa/news/489978/; and www.farsnews.com/news/13971110000685/.

²¹ Human Rights Watch, "Iran: environmentalists face capital charges: detained for 9 months; no access to lawyer", 26 October 2018.

اتهامات گویا «اعترافات» اجباری بوده که با شکنجه یا تهدید به شکنجه حاصل گردیده است.²² بر اساس گزارش‌های واصله به کمیساریای عالی حقوق بشر، این فعالان محیط زیست حق انتخاب وکیل نداشته و ناچار به انتخاب وکیل از فهرست از پیش تعیین شده‌ی قوه‌ی قضائیه بودند.²³ زمانی که یکی از متهمین در جلسه‌ی دادگاه به اخذ «اعتراف» اجباری اعتراض کرده بود، در دادرسی‌های بعدی اجازه‌ی حضور نیافت.²⁴ همچنین نگرانی‌هایی نسبت به اینکه فعالان محیط زیست بازداشتی از مراقبت‌های بهداشتی مناسب محروم‌اند، از جمله اینکه در یک مورد، شرایطی پیش آمد که تهدید بالقوه‌ی جانی برای متهمین محسوب می‌شد ابراز شده است. تعقیب کیفری فعالان محیط زیست از آن زمان آغاز شد که کاووس سیدامامی، مؤسس بنیاد میراث حیات وحش پارسین، در ماه ژانویه 2018 در بازداشت درگذشت. هیچ نشانه‌ای دال بر انجام تحقیقات از نحوه‌ی درگذشت او مشاهده نشده است.

بازداشت خودسرانه و حبس دوتابعیتی‌ها و اتباع بیگانه

16. دبیرکل از آزادی نزار زاکا، تبعه‌ی لبنانی، در تاریخ 11 ژوئن 2019، و اجازه‌ی خروج امن او به لبنان استقبال می‌کند. با این حال او معضل حل‌نشده‌ی دیگر اتباع بیگانه و دوتابعیتی‌هایی را که همچنان در بازداشت به سر می‌برند از جمله احمدرضا جلالی، سیامک و باقر نمازی، نازنین زاغری-رتکلیف، کامران قادری، ژبو ونگ، رابرت لوینسون و اخیراً ارس امیری، تبعه‌ی ایرانی-بریتانیایی، را متذکر می‌شود. دولت مدعی است احدی به طور خودسرانه تحت پیگرد قانونی قرار نمی‌گیرد و اظهارات مربوط به سختگیری سیستماتیک علیه دوتابعیتی‌ها را مردود می‌داند.

17. کارگروه بازداشت اختیاری در نظرات اخیر به مواردی از برخورد و بازداشت خودسرانه‌ی اتباع بیگانه و دوتابعیتی‌ها اشاره کرده و خواستار آزادی فوری همه‌ی این افراد شده است. (A/HRC/WGAD/2018/52؛ A/HRC/WGAD/2017/49). دبیرکل همچنین نسبت به عدم دسترسی اتباع بیگانه و افراد دوتابعیتی بازداشتی به مراقبت‌های بهداشتی لازم ابراز نگرانی می‌کند. خصوصاً آقای جلالی، آقای ونگ و آقای قادری در شرایطی به سر می‌برند که بالقوه با تهدید جانی توأم است.²⁵ دولت مدعی است این افراد از مراقبت‌های پزشکی بهره‌مندند.

ب. حق آزادی تجمع مسالمت‌آمیز، حق آزادی عقیده و بیان و حق حریم خصوصی

ممنوعیت اصناف مستقل

18. تشکیل اصناف مستقل ممنوع می‌باشد به استثنای شوراهای کار اسلامی، اتحادیه اصناف و اتحادیه نمایندگان کارگران ایرانی مورد تأیید دولت که همگی باید در وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی ثبت شده باشند. البته سازمان‌های کارگری و اصناف دیگر نزد وزارت فرهنگ (انجمن‌های معلمان) و وزارت کشور (خانه‌های کارگری) ثبت می‌گردند.

19. در این چارچوب حقوقی، یک نظام انحصارگرایانه نمایندگی کارگری تعریف شده است. جمهوری اسلامی ایران عضو سازمان بین‌المللی کار است اما این دو کنوانسیون این سازمان را تصویب نکرده است: کنوانسیون آزادی اجتماعات و حمایت از حق سازماندهی مصوب سال 1948 (شماره‌ی 87) و کنوانسیون حق سازماندهی و چانه‌زنی جمعی مصوب سال 1949 (شماره‌ی 98) که هر دو از سوی سازمان بین‌المللی کار «بنیادی» تشخیص داده شده‌اند. از اظهارات دولت اینگونه بر می‌آید که در حال بررسی امکان الحاق به این معاهدات است. به علاوه، کمیته‌ی آزادی اجتماعات هیئت حاکمه‌ی سازمان بین‌المللی کار که سازوکاری شکایت‌محور

²² Centre for Human Rights in Iran, "Eight conservationists tried in Iran"; Centre for Human Rights in Iran, "Iran is using false 'confessions' to manufacture cases against detained conservationists", 24 January 2019.

²³ Human Rights Watch, "Iran: environmentalists' flawed trial: detainees allege torture in detention", 5 February 2019; Centre for Human Rights in Iran, "Eight conservationists tried in Iran".

²⁴ Centre for Human Rights in Iran, "Mounting evidence that clears eight conservationists from grave charges, judiciary still relies on forced 'confessions'", 7 February 2019; Centre for Human Rights in Iran, "Niloufar Bayani absent from trail after protesting prosecution's use of forced 'confessions'", 19 February 2019.

²⁵ OHCHR, "Iran: Urgent medical treatment needed for detainees with life-threatening conditions – UN experts", 10 July 2019.

است شش شکایت را مبنی بر نقض قانونی و عملی حق آزادی اجتماعات در جمهوری اسلامی ایران طی دهه‌ی اخیر در دست بررسی دارد.²⁶

20. منع اصناف مستقل در تضاد با تعهدات جمهوری اسلامی ایران بر پایه‌ی میثاق بین‌المللی حقوق مدنی سیاسی (ماده‌ی 22) و میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (ماده‌ی 8) می‌باشد. اذیت و آزار و بازداشت گزارش‌شده‌ی فعالان کارگری به سبب دفاع از حقوق کارگران نیز ممکن است نقض حقوق و آزادی اساسی صاحبان نظر و بیان و تشکل و تجمع مسالمت‌آمیز باشد و به حبس خودسرانه بینجامد.

21. دبیرکل به دیگر معضلات ریشه‌دار مربوط به حق کار و حقوق کارگر خصوصاً حداقل دستمزد و امنیت شغلی نیز اشاره کرده‌است. در مارس 2019، شورای عالی کار حقوق پایه را با 35 درصد افزایش به 15.2 میلیون ریال در ماه²⁷ رساند، با توجه به اینکه یک خانوار سه-چهارنفره برای پوشش مخارج ماهیانه به 37.6 میلیون ریال نیاز دارد.²⁸ گروه‌های کارگری و یک نماینده‌ی مجلس خواستار افزایش چهار یا پنج‌برابری حقوق پایه‌ی سال 2018 شدند.²⁹

اعتراضات، اعتصابات و فعالان حقوق کارگری

22. اعتصاب در بخش‌های آموزش و حمل‌ونقل با اعتراض معلمان بخاطر حقوق پایین و شرایط نابسامان در دسامبر 2018، فوریه 2019 و مارس 2019 همچنان ادامه داشته است.³⁰ ده‌ها تن به جرم شرکت در تظاهرات کارگری در یکم مه 2019 جلوی مجلس بازداشت شدند.³¹ در 2 مه 2019، تعداد بیشتری از معلمان به جهت برگزاری اعتراض در روز معلم بازداشت شدند.³² سخنگویی از قوه‌ی قضائیه اعلام کرد بیشتر بازداشت‌شدگان به قید وثیقه آزادند و اعتراضات فاقد مجوز بوده است.³³ در دسامبر 2018 و ژانویه 2019، رانندگان کامیون، کارگران راه‌آهن و کارگران دیگر بخش‌های صنعتی و دولتی در اعتراض به معوقات دست به اعتصاب زدند که طی آن گزارش‌هایی مبنی بر دستگیری و حبس اعتصاب‌کنندگان دریافت شد.³⁴ بر اساس این گزارش‌ها، دست‌کم 467 کارگر در سال 2018 به جرم اعتراض به شرایط کاری دستگیر شدند.³⁵

23. دبیرکل نسبت به تداوم آزار و اذیت فعالان حقوق کارگری به اتهام دفاع از حقوق کارگران ابراز نگرانی می‌کند. در اوت 2018 محمد حبیبی به اتهام فعالیت صنفی مسالمت‌آمیز خود به 10 سال و نیم حبس محکوم گردید.³⁶ مورد فعالان حقوق کارگری کارخانه نیشکر هفت‌تپه - اسماعیل بخشی و سپیده قلیان - نمود این معضل است. در تاریخ 18 نوامبر 2018، آقای بخشی و خانم قلیان طی تظاهرات مسالمت‌آمیز برای حل مسئله‌ی هفت‌تپه در مقابل استانداری استان خوزستان دستگیر شدند. این دو پس از آزادی در دسامبر 2018 به رسانه‌ها اعلام کردند که برای اعتراف‌گیری، مورد بدرفتاری در بازداشت و شکنجه قرار گرفته بودند. در تاریخ 20 ژانویه‌ی 2019، هر دوی آنان به علت رسانه‌ای کردن سوء رفتار ادعایی مجدداً بازداشت

²⁶ See www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:20060::FIND:NO.

²⁷ Saeed Jalili, "Iran continues to struggle to keep workers content", Al-Monitor, 29 March 2019; see also <https://www.al-monitor.com/pulse/originals/2019/03/iran-worker-rights-wage-salary-increase-government-inflation.html>; www.farsnews.com/news/13971227000971/.

²⁸ See www.isna.ir/news/97112512962/.

²⁹ See <https://bit.ly/2KI81IV>.

³⁰ Centre for Human Rights in Iran, "Peaceful teachers protesting heavy sentence against Mohammad Habibi", available at <https://iranhumanrights.org/2018/12/peaceful-teachers-protesting-heavy-sentence-against-mohammad-habibi-met-with-tear-gas-arrests/>; <https://en.radiozamaneh.com/labor/>.

³¹ Centre for Human Rights in Iran, "Security forces arrest protesters in front of Iran's Parliament on Labour Day", 1 May 2019.

³² Centre for Human Rights in Iran, "Several detained without access to counsel one week after Labour Day protests", 7 May 2019.

³³ See www.ilna.ir/fa/tiny/news-760326.

³⁴ See <https://en.radiozamaneh.com/labor/>.

³⁵ Amnesty International, "Iran's 'year of shame': more than 7,000 arrested in chilling crackdown on dissent during 2018", 24 January 2019.

³⁶ Centre for Human Rights in Iran, "Peaceful teachers protesting heavy sentence against Mohammad Habibi".

شدند.³⁷ طبق گزارش‌ها، هر دوی آنان از مراقبت پزشکی³⁸ و دسترسی به وکیل³⁹ محروم مانده‌اند و تلوزیون دولتی نیز اقدام به پخش اعترافات اجباری آنان در مورد اتهامات مرتبط با امنیت ملی کرده‌است.⁴⁰ گزارش‌ها حاکی از آن است که خانم قلیان در انفرادی نگهداری می‌شود.⁴¹ دولت مدعی است هر دوی آنان پس از آنکه بخش اعظم معوقات کارگران پرداخت شده بود اقدام به نقض قانون تجمعات به قصد براندازی از طریق تظاهرات کارگری کرده بودند.

24. موارد دیگری از آزار و اذیت و بازداشت فعالان حقوق کارگری نیز ماه‌های اخیر گزارش شده‌است. در ژانویه 2019، اسعد بهنام ابراهیم‌زاده به اتهام شرکت در اعتراضات هفت‌تپه به شش سال حبس محکوم شد.⁴² محمود آرشم رضایی، فعال کارگری که در ژانویه سال 2019 بازداشت شده بود به اتهام نقض امنیت ملی در خلال شرکت در اعتراضات مسالمت‌آمیز به هشت سال و نیم حبس محکوم گردید.⁴³ هر دوی ایشان حق دسترسی به وکیل ندارند.

آزادی بیان برخط (آنلاین)

25. با تشدید کنترل دولت بر اطلاعات برخط، آزادی بیان اینترنتی نیز با فشار بی‌سابقه‌ای روبه‌رو شده‌است. مسدود کردن تارنماها، از جمله فیس‌بوک و توئیتر، همچنان ادامه دارد.⁴⁴ در 30 آوریل 2018، قوه قضائیه در حکمی دسترسی به پیام رسانی تلگرام را، با بیش از 40 میلیون کاربر، به سبب «ایجاد اختلال در وحدت ملی» و «تسهیل جاسوسی کشورهای بیگانه در جمهوری اسلامی ایران» مسدود کرد.⁴⁵ بنا بر گزارش‌ها، از آن پس دسترسی کاربران اینترنتی به اپ‌استور و واتس‌آپ با محدودیت روبه‌رو شده و ابزارهای جایگزین از قبیل شبکه‌های مجازی خصوصی (VPN) نیز غیرفعال شده‌اند.

26. از زمان ابلاغ قوانین جدید⁴⁶ شورای عالی فضای مجازی در اوت 2017، نهادهای حکومتی نظارت خود را بر اینترنت افزایش داده‌اند. در 15 ژانویه 2019، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات تأیید کرد شبکه اطلاع‌رسانی ملی طراحی شده دولت به نهادهای امنیتی این امکان را می‌دهد که بر حساب‌های کاربری شخصی نظارت داشته باشند و موتورهای جستجوی ملی را کنترل کنند.⁴⁷ در نوامبر 2018، دولت طرح پیشنهادی جدیدی برای سازماندهی رسانه‌های اجتماعی ارائه داد.⁴⁸ این طرح در صورت تصویب، زمینه‌ی مداخله بیشتر نیروهای مسلح را در ساختار اینترنتی کشور و نظارت بیشتر این نهادها بر اینترنت را فراهم می‌سازد. همچنین، در استفاده از اپلیکشن‌های مسدودشده، افعال بیشتری جرم‌انگاری می‌گردد. در سال 2018 و 2019، با وجود نگرانی از اینکه این سیستم‌ها می‌توانند محل حریم خصوصی و امنیت برخط باشند به نحوی که کاربران را از احقاق حق آزادی عقیده و بیان بازدارند، دولت همچنان استفاده از بسترهای داخلی را ترویج کرده‌است.

بازداشت خبرنگاران، نویسندگان و اصحاب رسانه

27. کمیساریای عالی حقوق بشر همچنان گزارشاتی مبنی بر دستگیری خودسرانه، حبس و آزار و اذیت خبرنگاران، نویسندگان و اصحاب رسانه دریافت کرده است. در سال 2018، گزارش‌ها حاکی از بازداشت 28 خبرنگار بود.⁴⁹ همچنین گزارش‌هایی مبنی بر تهدید و ارباب برخط خبرنگاران بازداشتی نیز انتشار

³⁷ Amnesty International, "Iran: labour rights activists at imminent risk of further torture", 22 January 2019; Centre for Human Rights in Iran, "Iran: release labour activists re-arrested for revealing they'd been tortured", 22 January 2019.

³⁸ Centre for Human Rights in Iran, "Intelligence Ministry denies labour activists Qoliyani and Bakhshi medical treatment", 26 February 2019; Centre for Human Rights in Iran, "Labour activists Ali Nejadi denied medical treatment against doctor's orders", 31 January 2019.

³⁹ Centre for Human Rights in Iran, "Qoliyani and Bakhshi held without bail or access to lawyers for almost two months, transferred to prisons in Ahvaz", 14 March 2019.

⁴⁰ See <https://en.radiozamaneh.com/labor/>.

⁴¹ Centre for Human Rights in Iran, "Intelligence Ministry denies labour activists Qoliyani and Bakshi".

⁴² Centre for Human Rights in Iran, "Peaceful labour rights activist sentenced to prison in 10-minute trial", 21 March 2019.

⁴³ Centre for Human Rights in Iran, "Peaceful labour activist Arsham Rezaee sentenced to prison without access to counsel", 28 March 2019.

⁴⁴ Centre for Human Rights in Iran, "Rouhani Government 'closed seven million' websites in first term", 8 June 2017; see also www.isna.ir/news/96031608592/.

⁴⁵ Reports Without Borders, "Iranian court imposes total ban on Telegram", 4 May 2018.

⁴⁶ See <http://bit.ly/2wCsbcT>.

⁴⁷ See <http://tn.ai/1628696>.

⁴⁸ See www.isna.ir/news/97082813960/.

⁴⁹ Reports Without Borders, "Worldwide round-up of journalists killed, detained, held hostage or

یافته بود چهار عضو تحریریه‌ی نشریه برخط گام در نوامبر 2018 و ژانویه 2019 زندانی شدند.⁵⁰ این چهار نفر قرار است به اتهام نقض امنیت ملی محاکمه شوند.⁵¹ گام گزارشی از اعتراضات کارگری هفت‌تپه و گروه صنعتی فولاد ملی ایران تهیه کرده بود. حامد آینه‌وند، خبرنگار⁵²، در پی اعتراض به سیاست‌های دولت، با اتهامات مرتبط به امنیت ملی در تاریخ 25 دسامبر 2018 به شش سال حبس محکوم شد.⁵³ دولت اظهار داشته است که پرونده‌ی آقای آینه‌وند همچنان در دست بررسی در دادگاه تجدیدنظر است. یاشار سلطانی، خبرنگار، نیز بنا به گفته وکیل مدافعش به سبب گزارش در مورد فساد در شهرداری تهران⁵⁴ به 5 سال حبس محکوم شد.⁵⁵

28. در ماه مه 2019، سه عضو کانون نویسندگان ایران به نام‌های بکتاش آبتین، رضا خندان مهابادی و کیوان باجان به اتهام اقدام علیه امنیت ملی به شش سال حبس محکوم شدند.⁵⁶ طبق گزارش‌ها، این اتهام ناشی از درج مطالبی در مخالفت با سانسور⁵⁷ بوده است.

29. قرار قضایی علیه کارکنان قدیم و جدید سرویس فارسی بنگاه سخن پراکنی بریتانیا (بی‌بی‌سی) همچنان برقرار است. این در حالی است که اسامی برخی از این افراد از فهرست مربوطه خط خورده است. افزون بر تهدیدات و افترا علیه آنان، بازرسی و مسدود کردن دارایی‌های آنان و تهدید به بازداشت در صورت بازگشت به جمهوری اسلامی ایران آثار منفی بر روی آنان و خانواده‌هایشان بر جا گذاشته است.

ج. وضعیت وکلا و مدافعان حقوق بشر

وکلا و حقوق بشر

30. دبیرکل تأسف عمیق خود را از برخورد با وکلای حقوق بشر، مزاحمت در حین انجام وظیفه، دستگیری و بازداشت به اتهامات شبهه‌برانگیز و محکومیت به حبس و شلاق به سبب دفاع آنان از حقوق دیگران ابراز می‌دارد. هشت وکیل فعال در امور حقوق بشر، در سال 2018 به دلایلی که ظاهراً مرتبط با وظیفه‌ی آنان بوده⁵⁸ به همراه سه وکیل که گویا در آوریل 2019 بازداشت شده‌اند، همچنان در حبس به سر می‌برند.⁵⁹

31. مورد نسرین ستوده، وکیل سرشناس، نمود این روند آزار و اذیت و حبس وکلای حقوق بشری است. بر پایه‌ی گزارش‌ها، در مارس سال 2018، خانم ستوده برای هفت اتهام به 38 سال حبس و 148 ضربه شلاق محکوم گردید. این محکومیت در پی برعهده گرفتن وکالت زنان معترض به حجاب اجباری بود. دولت هر هفت اتهام خانم ستوده را تایید کرد و این که طبق قانون جاری در ایران، شدیدترین مجازات از بین محکومیت‌ها (در این مورد 12 سال حبس) در حق ایشان اعمال گردد.⁶⁰ خانم ستوده از ژوئن سال 2018 در

missing in 2018", 2019.

⁵⁰ Centre for Human Rights in Iran, "Three Labour Affairs reporters remain detained three months after arrests", 10 April 2019.

⁵¹ Centre for Human Rights in Iran, "Seven to face trial in connection with labour protests", 22 May 2019.

⁵² Centre for Human Rights in Iran, "Iranian journalists sentenced to six years in prison without lawyer", 7 January 2019; see also www.irna.ir/fa/News/83147336; Centre for Human Rights in Iran, "Imprisoned journalist Hamed Aynehvand denied right to post bail in Iran", 14 February 2019.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Centre for Human Rights in Iran, "Journalist to serve five years in prison for uncovering corruption in Tehran municipality", 25 January 2019; see also www.isna.ir/news/97110301787/.

⁵⁶ Centre for Human Rights in Iran, "Three members of Iran's Writers Association charged with national security crimes for opposing censorship", 29 January 2019; Centre for Human Rights in Iran, "Harsh prison terms for three Iranian authors who dared to criticize the State", 17 May 2019.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Centre for Human Rights in Iran, "Iran must stop imprisoning lawyers for defending their clients", 30 October 2018; Centre for Human Rights in Iran, "Crackdown on defense lawyers in Iran: Amirsalar Davoudi not heard from since arrest", 3 December 2018.

⁵⁹ Centre for Human Rights in Iran, "Detained defense attorney to be tried on four charges for peaceful activities", 22 April 2019.

⁶⁰ Centre for Human Rights in Iran, "Iran: harsh sentence for rights lawyer threatens activism", 20 March 2019.

بازداشت به سر می‌برد که این بازداشت متعاقب دستگیری در ارتباط با محکومیت غیابی در ژوئیه 2016 به اتهامات مربوط به جاسوسی بود.⁶¹ خود او تا لحظه‌ی دستگیری از آن بی‌اطلاع بوده و بر همین اساس ممکن است به پنج سال حبس دیگر نیز محکوم گردد.⁶²

32. محمد نجفی، وکیل، به سبب ادعای اینکه⁶³ نهادهای رسمی مرگ موکل سابقش را حین حبس کتمان کرده‌اند، با مزاحمت دائمی از سوی نهادهای قضایی مواجه بوده‌است.⁶⁴ او در اکتبر 2018 به سه سال حبس و 74 ضربه‌ی شلاق محکوم شد.⁶⁵ در 28 مارس 2019، محمد نجفی عفو شد، اما مجدداً در یکم آوریل دستگیر شد. بر پایه‌ی گزارش‌ها، دادگاه تجدیدنظر سه فقره اتهام اقدام علیه امنیت ملی علیه او⁶⁶ را در تاریخ 14 آوریل تأیید کرد که مستوجب ده سال حبس است.⁶⁷ دیگر وکیل مدافع حقوق بشر به نام امیرسالار داوودی در 20 نوامبر 2018⁶⁸ در ارتباط با کانال تلگرامی خود «بدون روتوش» دستگیر شد.⁶⁹ بر پایه‌ی گزارش‌ها، او با وجود بازجویی، بدون حق دسترسی به وکیل در انفرادی نگهداری می‌شود.⁷⁰ نامبرده در تاریخ 3 ژوئن 2019 به اتهام اقدام علیه امنیت ملی به 30 سال حبس و 111 ضربه‌ی شلاق محکوم شد.⁷¹

مدافعان حقوق بشر

33. دبیرکل همچنان نسبت به وضعیت مدافعان حقوق بشر ابراز تأسف می‌کند. از زمان صدور گزارش قبلی، نرگس محمدی، آرش صادقی و سهیل عربی همچنان در حبس به سر می‌برند و این در حالی است که دبیرکل قبلاً خواستار آزادی آنان شده بود (A/73/299 و A/HRC/40/24). گرچه بنا بود آقای عربی در شهریور 2018 آزاد شود در ماه‌های ژوئن، سپتامبر و دسامبر همان سال احکام جدید علیه او صادر گردید که به تبع آن جمعاً به حدود 11 سال حبس محکوم شد. نرگس محمدی پس از محکومیت به 16 سال حبس در سال 2016، در ژانویه 2019 به سه روز اعتصاب غذا دست زد.⁷² این اقدام در اعتراض به محرومیت او از خدمات درمانی مناسب با وجود تشنج (صرع)، آمبولی ریوی و عمل جراحی کیسه‌ی صفرا بود.⁷³ هنگامی که او در اعتصاب غذا به سر می‌برد نهادهای قضایی اعلام کرده بودند که نیازهای درمانی خانم محمدی مرتفع خواهد شد. بر پایه‌ی گزارش‌ها، او در 14 مه 2019 برای عمل جراحی به بیمارستان منتقل شد.⁷⁴ اما پیش از موعد به زندان بازگردانده شد که این سبب عفونت گردید.

34. دبیرکل همچنین نسبت به وضعیت سلامتی آرش صادقی، از مدافعان حقوق بشر، ابراز نگرانی می‌کند. بر پایه‌ی گزارش‌های دریافتی در ژوئیه 2018، او از کندروسارکوما رنج می‌برد که نوعی سرطان است که

⁶¹ Amnesty International, "Urgent action: women's rights defender faces 34 years in jail", 4 March 2019.

⁶² Ibid.

⁶³ Centre for Human Rights in Iran, "Iran should launch independent investigation of deaths of two protesters in prison", 11 January 2019.

⁶⁴ International Federation for Human Rights, "Iran: ongoing judicial harassment against human rights lawyers Mr. Amir Salar Davoodi and Mr. Mohammad Najafi", 19 April 2019.

⁶⁵ Centre for Human Rights in Iran, "Lawyer who sought justice for death of detainee in Iranian custody sentenced to three years, 74 lashes", 29 October 2018.

⁶⁶ International Federation for Human Rights, "Iran: ongoing judicial harassment against human rights lawyers"; see also www.irna.ir/news/83277038/.

⁶⁷ International Federation for Human Rights, "Iran: ongoing judicial harassment against human rights lawyers".

⁶⁸ Centre for Human Rights in Iran, "Crackdown on defense lawyers in Iran"; Iran Human Rights, "Iranian lawyer can face heavy prison sentence for expressing his opinion", 28 April 2019.

⁶⁹ International Federation for Human Rights, "Iran: ongoing judicial harassment against human rights lawyers"; Centre for Human Rights in Iran, "Crackdown on defense lawyers in Iran"; International Bar Association, "Detention of human rights lawyer Amir Salar Davoodi in Iran a deep concern", 21 February 2019.

⁷⁰ International Federation for Human Rights, "Iran: ongoing judicial harassment against human rights lawyers"; International Bar Association, "Detention of human rights lawyer Amir Salar Davoodi".

⁷¹ Amnesty International, "Iran: sentencing of human rights lawyer at 30 years in prison and 111 lashes 'a shocking injustice'", 3 June 2019.

⁷² Tara Sepehri Far, "Iranian prisoners' hunger strike is a plea for basic rights", Human Rights Watch, 16 January 2019.

⁷³ Centre for Human Rights in Iran, "Open letter from Evin Prison: Narges Mohammadi calls on Tehran prosecutor to stop denying her medical treatment", 20 December 2018.

⁷⁴ Iran Human Rights, "Imprisoned human rights defender Narges Mohammadi hospitalized for surgery", 15 May 2019.

منجر به تشکیل غده در استخوان می‌شود. نامبرده در سپتامبر 2018 تحت عمل جراحی قرار گرفت اما بدون هیچ مراقبت پزشکی بعد از عمل، پیش از موعد به زندان بازگشت.⁷⁵ دست آقای صادقی دچار عفونت جدی شد و ممکن است نیاز باشد قطع گردد.⁷⁶ نهادهای رسمی اعلام کرده‌اند که نتایج آزمایشات پزشکی آقای صادقی قطعی نبوده و نامبرده مرتب تحت مراقبت‌های پزشکی است. دبیرکل بر خواسته‌ی کارگروه حبس خودسرانه‌ی سازمان ملل تأکید کرد که آقای صادقی خصوصاً با توجه به وضعیت سلامت گزارش‌شده فوراً آزاد گردد. (A/HRC/WGAD/2018/19)

35. دبیرکل از گزارش‌های مربوط به آزادی محمدعلی طاهری، استاد دانشگاه و رهبر معنوی، در تاریخ 23 آوریل 2019 استقبال می‌کند و آزادی فرهاد میثمی و رضا خندان (همسر خانم ستوده) را به قید وثیقه در تاریخ 23 دسامبر 2018 متذکر می‌گردد. این دو نفر به اتهام اعتراض آرام علیه قوانین حجاب اجباری در تاریخ 22 ژانویه 2019 به شش سال حبس محکوم شد.⁷⁷ طبق گزارش‌ها، آنان به محکومیت قضایی و حکم صادره اعتراض کرده‌اند.⁷⁸

د. وضعیت زنان و دختران

مدافعان حقوق زنان

36. دبیرکل نسبت به تداوم سرکوب فعالان حقوق زنان معترض به حجاب اجباری و برخورد مقامات با اعتراضات علیه حجاب اجباری عمیقاً ابراز نگرانی می‌کند. تعدادی از زنان معترض بازداشت شده‌اند که در میان آنان افراد دخیل در جنبش برخط «آزادی‌های یواشکی» و همچنین تعدادی از «دختران انقلاب» به چشم می‌خورند. به موجب اطلاعات دریافتی کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد، در حالی که بیشتر این افراد با قید وثیقه آزاد شده‌اند تعدادی از آنان به اتهام «اشاعه فساد اخلاقی» به حبس تا دو سال محکوم گشته‌اند. زنان مخالف حجاب اجباری همچنان از سوی مقامات و مردم عادی مورد آزار و اذیت واقع می‌شوند.⁷⁹

37. بازداشت معترضان به حجاب اجباری ادامه دارد. یاسمن آریانی، فعال حقوق زنان، در پی اعتراض به قوانین حجاب اجباری در متروی تهران در روز 8 مارس 2019 مصادف با روز جهانی زن، به تاریخ 10 آوریل 2019 بازداشت شد.⁸⁰ ویدئوی ضبط شده از اعتراض یاسمن آریایی در شبکه‌های اجتماعی بازتاب گسترده‌ای داشت. طبق گزارش‌ها، مادر او به نام منیره عرب‌شاهی نیز هنگام پیگیری وضعیت دخترش بازداشت شد.⁸¹ این مادر و دختر از دسترسی به وکیل محروم مانده‌اند. نفر سومی به نام مژگان کشاورز که در ویدئوی فوق دیده شد نیز به تاریخ 25 آوریل 2019 بازداشت شد. وضعیت او همچنان نامعلوم است.⁸²

38. دبیرکل از آزادی گلرخ ایرایی در تاریخ 8 آوریل 2019 در پی سپردن وثیقه استقبال می‌کند.⁸³ با این حال، گزارش‌ها از ایراد اتهامات جدید علیه نامبردگان و آتنا دائمی، از فعالان حقوق زن که از مدت‌ها پیش در بازداشت به سر می‌برد، حاکی است.⁸⁴ بنا بر اعلام نهادهای رسمی، خانم دائمی در ژوئیه 2020 آزاد خواهد شد. به گفته آنان، اتهامات جدید علیه او ایراد گردیده و به وکیل مدافع دسترسی داشته‌است.

تحولات قانون گذاری

⁷⁵ Human Rights Activists News Agency, "Against doctor's orders, authorities take Arash Sadeghi back to prison after surgery", 23 September 2018.

⁷⁶ Centre for Human Rights in Iran, "Unable to move his arm, Arash Sadeghi denied hospitalization for infected biopsy wound", 12 February 2019.

⁷⁷ Human Rights Watch, "Iran: release anti-compulsory hijab activists: prison sentences on vague morality charges", 18 April 2019.

⁷⁸ Human Rights Activists News Agency, "A daily overview of human rights violations in Iran", 2 February 2019.

⁷⁹ Amnesty International, "Iran: pro-government vigilantes attack women for standing up against forced hijab laws", 12 March 2019.

⁸⁰ Centre for Human Rights in Iran, "Anti-compulsory hijab protester, mother in widely shared Tehran metro video both arrested", 12 April 2019; see also <http://fna.ir/d90xvm>.

⁸¹ Centre for Human Rights in Iran, "Anti-compulsory hijab protester, mother in widely shared Tehran metro video both arrested", 12 April 2019.

⁸³ Centre for Human Rights in Iran, "Just released from prison, Golrokh Iraee Ebrahimi faces more time behind bars", 9 April 2019.

⁸⁴ Ibid.

39. دبیرکل تصویب لایحه‌ی اصلاح قانون تعیین تکلیف تابعیت فرزندان ازدواج زنان ایرانی با مردان خارجی در تاریخ 12 مه 2019 در مجلس را یادآوری می‌کند.⁸⁵ بر اساس این لایحه، فرزندان این زوج‌ها پس از رسیدن به سن 18 سال می‌توانند درخواست تابعیت نمایند مشروط بر اینکه مادر آنان قبلاً چنین تقاضایی را تسلیم نکرده باشد یا سوءسابقه در موارد مرتبط با امنیت ملی نداشته باشند. این لایحه برای قانون شدن نیازمند تایید شورای نگهبان است. شورای نگهبان به تاریخ 15 ژوئن 2019 با استناد به اینکه مسائل امنیتی مربوط به فعالیت والد خارجی را لحاظ نکرده و فی‌نفسه به پدران بیگانه اقامت دائم اعطا می‌کند این لایحه اصلاحی را به مجلس بازگرداند.⁸⁶ دولت اعلام کرد پس از اصلاحات صورت‌گرفته در متن، این لایحه به زودی تصویب خواهد شد.

40. دبیرکل همچنین از تصویب لایحه‌ی حمایت از کودکان و نوجوانان در تاریخ 28 اوت 2019 استقبال می‌کند.⁸⁷ با این حال، مضاف بر تعلل شورای نگهبان در تصویب لایحه‌ی مذکور، عدم شفافیت در باره‌ی حداقل سن مسئولیت کیفری مانع از رسیدگی متوازن به پرونده‌های مربوط به کودک مجرمان از سوی محاکم است.⁸⁸

41. دبیرکل عمیقاً نسبت به اینکه سن قانونی ازدواج مطابق قانون مدنی، 13 سال برای دختران و 15 سال برای پسران تعیین شده است ابزار نگرانی می‌کند. دختران پس از رسیدن به سن 9 سالگی با کسب رضایت پدر و قاضی مجاز به ازدواج می‌باشند. به تاریخ 23 دسامبر 2018، کمیسیون حقوقی و قضایی مجلس شورای اسلامی ایران با طرح اصلاح ماده‌ی 1041 قانون مدنی با هدف بالا بردن سن قانونی ازدواج به 16 سال برای دختران و 18 سال برای پسران مخالفت کرد.⁸⁹ رئیس کمیسیون در فوریه 2019 ابراز داشت که طرح جدیدی برای تصویب در مجلس و شورای نگهبان ارائه خواهد شد.⁹⁰ با این حال، در طرح پیشنهادی جدید نیز دختران پس از رسیدن به 13 سال با کسب رضایت پدر و اجازه دادگاه مجاز به ازدواج می‌باشند. دولت اعلام کرد هدف از این سیاست افزایش سطح آگاهی نسبت به موضوع ازدواج کودکان در جوامع محلی است.

42. ازدواج کودکان در جمهوری اسلامی ایران همچنان شایع است. طبق اعلام سازمان ثبت احوال، بیش از 35 هزار مورد ازدواج مربوط به دختران بین 10 تا 14 سال در بازه زمانی مارس 2017 تا مارس 2018 به ثبت رسیده که از این تعداد، 217 مورد مربوط به دختران زیر 10 سال است. به علت عدم ثبت بسیاری موارد، عدد واقعی ازدواج کودکان احتمالاً بالاتر است.

43. ازدواج کودکان یکی از اقدامات تبعیض‌آمیزی است که عمده‌تاً دختران را تحت تأثیر قرار می‌دهد و این امر ممکن است منجر به نقض برخی حقوق آنان شود. این موضوع همچنین بر تحصیل آنان اثر می‌گذارد. دانش‌آموزان متأهل مجاز به ادامه‌ی تحصیل در مدارس که دانش‌آموزان غیرمتأهل تحصیل می‌کنند نیستند و بیشتر نوع‌روسان دانش‌آموز ترک تحصیل می‌کنند.⁹¹ دولت اظهار داشته است که دختران متأهل برای ادامه‌ی تحصیل با هیچ منع قانونی مواجه نیستند و امکانات جایگزین مانند کلاس‌های شبانه برای آنان مهیاست. طبق نتایج یک نظرسنجی، 37.5 درصد کودکان متأهل بی‌سواد بوده و 40 درصد دختران و پسران متأهل از ازدواج خود رضایت نداشته‌اند.⁹² تعداد زیادی از دختران متأهل از سوءاستفاده خانگی گزارش داده‌اند.⁹³

44. دبیرکل نسبت به پیشرفت کند و تعدیل لایحه‌ی حمایت از زنان در برابر خشونت ابراز نگرانی می‌کند. این لایحه علاوه بر حمایت از زنان در برابر سوءاستفاده، به بازپروری و بازجویی از مجرمان زن پرداخته است. قوه‌ی قضائیه پس از بررسی اقدام به حذف 41 ماده که اساساً مربوط به مجازات مباشرین بوده نموده است.⁹⁴ معاون امور زنان و خانواده‌ی ریاست جمهوری در تاریخ 12 اکتبر 2018 اعلام کرد که

⁸⁵ Islamic Republic News Agency, "Iran's Foreign Ministry supports citizenship through mums: Spox", 13 May 2019; Human Rights Watch, "Iran: Parliaments OKs Nationality Law reform: Guardian Council should adopt bill aiding women, children", 14 May 2019.

⁸⁶ ر.ک. <https://fararu.com/fa/news/402501/>; <https://www.isna.ir/news/98032511407/>.

⁸⁷ Information from the United Nations Children's Fund.

⁸⁸ Centre for Human Rights in Iran, "Delays in ratification of bill for protection of children means more violence and abuse", 18 December 2018.

⁸⁹ Centre for Human Rights in Iran, "Outrage after judicial parliamentary committee rejects bill to ban child marriages in Iran", 28 December 2018.

⁹⁰ ر.ک. www.tasnimnews.com/fa/news/1397/11/17/1941311/.

⁹¹ Kameel Ahmady, *An Echo of Silence: A Comprehensive Research Study on Early Child Marriage (ECM) in Iran* (2016).

⁹² Ibid.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ See www.ion.ir/News/440183/.

لایحه‌ی مذکور برای بررسی از سوی مراجع به قم ارسال شده که طبق گزارش‌ها لایحه را برای بررسی به قوه‌ی قضائیه عودت داده‌اند.⁹⁵

د. وضعیت اقلیت‌ها

اقلیت‌های قومی و مذهبی

45. گزارش‌های تبعیض نسبت به اقلیت‌های قومی و دینی در قانون و در عمل همچنان ادامه دارد. طبق اطلاعات واصله در کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد، اعضای گروه‌های اقلیت، از جمله نوکیشان مسیحی، اعراب و مسلمانان اهل تسنن با برخورد‌های تبعیض‌آمیز مواجه‌اند.⁹⁶ این موارد خصوصاً در زمینه‌ی تحصیل و اشتغال به چشم می‌خورد. دولت اظهار داشته‌است که حقوق شهروندی را برای تمام ایرانیان تضمین کرده و جرم‌های کیفری ارتباطی به دین یا قومیت شخص ندارد.

46. بر پایه‌ی اطلاعات واصله، کولبران کرد همچنان با کشتار فراقضایی از سوی نیروهای مرزبانی مواجه‌اند. حدود 84 هزار کولبر به علت نبود مشاغل در استان‌های کرمانشاه، کردستان، ایلام و آذربایجان غربی مشغول فعالیت‌هایی چون حمل کالاهایی مانند چای، دخانیات و سوخت از مرز می‌باشند. علیرغم اینکه قوانین داخلی استفاده از نیروی کشنده را به‌عنوان آخرین راهکار مجاز می‌شمارد، در طول دوره‌ی اول ژانویه تا 30 آوریل 2019 تعداد 28 کولبر به علت آنچه عبور غیرقانونی تلقی شده‌است هدف شلیک مرگبار نیروهای مرزبانی قرار گرفته‌اند. دولت اعلام داشته که راهکار حل وضعیت کولبران در مجلس در دست بررسی است.

47. در تاریخ 6 مه 2019، هفت عضو آیین بهائیت پس از بازجویی در منزل، به اتهام «عضویت در سازمان ضد امنیت ملی» به سه سال حبس محکوم گشتند.⁹⁷ کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد همچنان گزارش‌هایی مبنی بر منع داوطلبان بهایی از تحصیل در دانشگاه با اخراج به علت عقیده و تعطیلی کسب و کار بهائیان از سوی نهادهای حکومتی به علت بسته بودن در ایام تعطیلات دینی خود دریافت داشته‌است. دولت اظهار می‌دارد تعداد کثیری از دانشجویان بهایی در دانشگاه‌ها مشغول به تحصیل بوده و تعدادی از بهائیان مدیر شرکت‌های بزرگ طرف قرارداد دولت بوده که از حمایت مالی دولت نیز برخوردارند.

48. در ماه مارس 2019 دادگاه تجدیدنظر احکام 6 تا 26 سال حبس صادره برای 23 تن از درویش گنابادی را که به اتهام شرکت در تظاهرات مسالمت‌آمیز در ماه فوریه 2018 دستگیر شده بودند تأیید کرد.⁹⁸ طبق گزارش‌ها، این درویش مورد بدرفتاری واقع شده‌اند، در شرایط نامناسب نگهداری شده و از مراقبت پزشکی محروم مانده‌اند.⁹⁹

49. بر پایه‌ی گزارش‌ها، 123 فعال حقوق آذری از جمله فعال برجسته به نام عباس لسانی در بین ماه‌های مارس و دسامبر سال 2018 بازداشت شدند.¹⁰⁰ کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل همچنان گزارش‌هایی مبنی بر منع تدریس زبان ترکی آذری در مدارس برای مناطق آذری زبان دریافت داشته‌است. دیگر گروه‌های اقلیت قومی-زبانی همانند اعراب، بلوچ‌ها و اکراد با محدودیت‌های مشابهی مواجه بوده‌اند.¹⁰¹ دولت اظهار می‌دارد زبان و ادبیات کردی، ترکی آذری و عربی در دانشگاه‌های ایران تدریس می‌گردد.

⁹⁵ See www.ilna.ir/fa/tiny/news-678900.

⁹⁶ Information from Impact Iran and Minority Rights Group; see www.hra-news.org/2019/hranews/a-19348/; www.hra-news.org/2019/hranews/a-19722/; <https://www.hra-news.org/2019/hranews/a-19722/>; www.hra-news.org/2018/hranews/a-14854/.

⁹⁷ کانون حقوق بشر در ایران: «محکومیت هفت بهایی به سه سال حبس در بوشهر»، 12 مه 2019 (22 اردیبهشت 1398)

⁹⁸ Centre for Human Rights in Iran, "Iran appeals court upholds lengthy prison sentences, lashings against 23 dervishes", 15 March 2019.

⁹⁹ Ibid., "Sufi prisoners denied medical treatment for painful pellet wounds", 28 January 2019, and "Sufi woman beaten by inmate in Gharchak prison", 22 April 2019.

¹⁰⁰ See www.hra-news.org/2018/hranews/a-18035/; information from Impact Iran.

¹⁰¹ Information from the Arc Association for the Defence of Human Rights for Azerbaijani People in Iran and the Centre for Human Rights in Iran; Centre for Human Rights in Iran, "Iran's intelligence Ministry slaps Azeri rights activist with new charges, claim he's organizing protests from prison", 8 March 2019; Unrepresented Nations and People Organization, "Iran: monitoring campaign for right to education in their mother tongue", 26 September 2018.

50. بر پایه‌ی اطلاعات واصله، ده‌ها اهوازی عرب‌تبار به علت حمایت از افراد سیل‌زده در ماه‌های مارس و آوریل 2019 دستگیر شده‌اند¹⁰². نهادهای رسمی منکر برگزاری هرگونه اعتراض از سوی اهوازی‌های عرب‌تبار در انتقاد از اقدامات امدادی دولت در پاسخ به سیل شده‌اند.¹⁰³

حقوق همجنس‌گرایان زن و مرد، دوجنس‌گراها و تراجنسیتی‌ها

51. دبیرکل نسبت به تداوم اعمال تبعیض و مجازات همجنس‌گرایان زن و مرد، دوجنس‌گراها و تراجنسیتی‌ها (دگرباش‌ها) در چارچوب قانون ایران ابراز نگرانی می‌کند. قانون، مجازات رابطه‌ی بین افراد همجنس با رضایت طرفین را جرم می‌شمارد. جمهوری اسلامی ایران یکی از هشت کشوری است که برای رابطه‌ی بین همجنس‌ها با وجود رضایت طرفین حکم اعدام در نظر می‌گیرد (ر.ک. A/HRC/29/23). هرگونه اذعان عمومی یا آنلاین نسبت به وضعیت جنسی و جنسیتی در چارچوب مندرجات گسترده و مبهم قانون مجازات (مواد 638، 639 و 670) مشمول حبس، شلاق و جریمه‌ی نقدی است.

52. قانون جرائم رایانه‌ای (2009) فعالیت‌هایی را که با استفاده از رایانه «محتوای مبتذل» انتشار داده و «انحراف جنسی» را گسترش دهد جرم به حساب می‌آورد. نهادهای رسمی بر پایه‌ی این تعریف مبهم بسیاری از فعالیت‌های آنلاین دگرباشان را که مشمول جریمه‌ی نقدی، حبس یا اعدام است با محدودیت روبه‌رو کرده‌اند¹⁰⁴. بر اساس نظرسنجی صورت‌گرفته از ایرانیان دگرباش در سال 2018، بیش از 80 درصد پاسخ‌دهندگان از نظارت حکومت بر محتوای اینترنتی مربوط به دگرباشان هراس داشتند.¹⁰⁵

53. سازوکارهای حقوق بشر سازمان ملل متحد تداوم تبعیض، آزار و اذیت، دستگیری و بازداشت خودسرانه، مجازات و تضییع حقوق دگرباشان را یادآور شده‌اند (CRC/C/IRN/CO/3-4; CCPR/C/IRN/CO/3).

54. ارائه‌ی خدمات وکالتی و پزشکی به جمعیت دگرباشان نیز موضوعی نگران‌کننده است. در حالی که مصوبات داخلی تغییر هویت جنسی را منع نکرده‌است، این (اختلال هویت جنسیتی) عارضه‌ای پزشکی به حساب آمده که با جراحی تغییر جنسیت مورد حمایت دولت، به آن رسیدگی می‌شود. چارچوب قانونی، صرفاً حق انتخاب بین آنچه با عنوان «درمان ترمیمی» شناخته می‌شود (با هدف «درمان») اشخاص داری گرایش به همجنس یا هویت جنسی ناسازگار) و جراحی تغییر جنسیت یا عقیم‌سازی را می‌دهد. طبق اطلاعات واصله به کمیساریای عالی سازمان ملل متحد، روش‌های جراحی تغییر جنسیت، پایین‌تر از استانداردهای بالینی بین‌المللی بوده و معمولاً عوارض پزشکی در پی دارند. اطلاعات در مورد مخاطرات، منافع و اعتبار چنین روش‌های درمانی برای بیماران تحت درمان در دسترس نیست. همچنین طبق گزارش‌ها، افراد دگرباش تحت سایر بیزاری‌درمانی‌های مضر، مانند تزریق اجباری هورمون و دارو واقع شده‌اند¹⁰⁶.

ه. وضعیت افراد دارای معلولیت

55. دبیرکل از تصویب قانون جامع حمایت از حقوق معلولان در ماه مه 2018 استقبال می‌کند. دبیرکل همچنین اتخاذ اقداماتی را با هدف مناسب‌سازی زیرساخت‌های عمومی و حمل‌ونقل در تهران و دیگر شهرهای بزرگ خاطر نشان می‌سازد. دبیرکل همچنین از تأسیس ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی و انتصاب مشاورانی در امور معلولین و مناسب‌سازی شهری استقبال می‌کند.

56. دبیرکل نسبت به استفاده از واژگان تحقیرکننده و/یا بدنام‌کننده در ارجاع به معلولان در قانون مذکور و همچنین نسبت به اینکه معلولیت میلیون‌ها تن به سبب تعریف حقوقی محدود «فرد معلول» رسماً تأیید نگردیده و این موضوع بهره‌مندی آنان را از خدمات تخصصی متأثر ساخته‌است ابراز تأسف می‌کند (ر.ک. CRPD/C/IRN/CO/1). طبق اظهارات دولت، واژگان مورد استفاده در این قانون از قانون مدنی مصوب سال 1928 اتخاذ گردیده و در مصوبات مجلس تکرار گردیده‌است.

57. افراد دارای معلولیت همچون گذشته با موانع متعددی در بهره‌مندی از آموزش، بهداشت و سلامت و خدمات اجتماعی دولتی مواجه‌اند. این افراد در خانه‌های خود گرفتار شده و قادر به زندگی مستقل و مشارکت

¹⁰² Centre for Human Rights in Iran, "Revolutionary guards arrest 11 Arab-Iranian flood volunteers in Khuzestan province", 12 April 2019; information from Impact Iran, see www.instagram.com/p/Bwhep6An3nP/.

¹⁰³ Centre for Human Rights in Iran, "Revolutionary guards arrest 11 Arab-Iranian flood volunteers".

¹⁰⁴ Small Media, Breaking the Silence: Digital Media and the Struggle for LGBTQ Rights in Iran (2018).

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Iranian Lesbian and Transgender Network, "Reparative therapies on gays and lesbians through cruel, inhumane and humiliating treatments has increased in Iran", 13 July 2018.

در اجتماع نمی‌باشند. طبق گزارش‌ها، کمتر از 5 درصد کودکان دارای معلولیت در مدارس ویژه‌ی کودکان معلول مشغول به تحصیل‌اند¹⁰⁷. دولت اظهار داشته‌است که قانون جامع حمایت از حقوق معلولان در حال حاضر در مجلس در دست بررسی است.

58. دبیرکل همچنین نسبت به اعمال اشکال مختلف خشونت، از جمله رسیدگی و درمان اجباری، به افراد دارای معلولیت، علی‌الخصوص کسانی که در مؤسسات زندگی می‌کنند ابراز نگرانی می‌کند. یک نمونه از این موارد در سوءاستفاده بدنی از کودکان در مرکز مراقبت سرای مهریانی در رشت در ماه آوریل 2018 گزارش شده‌است. مندرجات قانون مدنی (ماده‌ی 1179) و قانون مجازات (ماده‌ی 158، بند د) که مجازاتی برای والدین و قیم‌های قانونی که با خشونت با کودکان دارای معلولیت رفتار می‌کنند تعیین نکرده‌اند، منسوخ نگردیده‌اند¹⁰⁸ و هیچ نظامی برای گزارش موارد سوءاستفاده و بدرفتاری درون مؤسسات اجرایی نشده‌است.

و. اثر تحریم‌ها

59. چنان که در گزارش‌های پیشین دبیرکل قید گردیده‌است، وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران نیازمند ارزیابی در شرایط فعلی اقتصادی است خصوصاً اینکه از جمله محدودیت منابع ناشی از برقراری تحریم‌های گسترده‌ی اقتصادی بر بهره‌مندی آنان از حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تأثیر گذاشته‌است. در تاریخ 5 نوامبر 2018 ایالات متحده‌ی آمریکا اقدام به برقراری تحریم‌هایی کرد که بیش از 700 فرد، نهاد، هواپیما و کشتی را تحت تأثیر قرار داد.¹⁰⁹ در تاریخ 22 آوریل 2019، دولت ایالات متحده اعلام کرد پس از انقضای معافیت‌های اعطایی به واردکنندگان نفت از ایران در تاریخ 2 مه 2019 هیچگونه استثنای خاصی برای خریداران اصلی نفت ایران در نظر نخواهد گرفت. به گفته‌ی مقام‌های رسمی ایالات متحده، این تحریم‌ها از ماه مه 2018 (اردیبهشت 1397) ایران را از بیش از 10 میلیارد دلار درآمد نفتی محروم ساخته‌است که این مسئله خصوصاً بر روی وضعیت پناهندگان که در جمهوری اسلامی ایران سکونت دارند اثر گذاشته‌است که این موضوع در گزارش‌های ارائه شده‌ی دولت به کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد قید گردیده‌است.

60. بنا بر اعلام صندوق بین‌المللی پول، نرخ تورم در سال 2019 در حدود 37.2 درصد تخمین زده می‌شود (بر اساس شاخص قیمت مصرف‌کننده)¹¹⁰. تحریم‌های اعمال‌شده علیه جمهوری اسلامی ایران ممکن است نرخ تورم را به 50 درصد برساند که بیشترین میزان از سال 1980 خواهد بود¹¹¹. پیش‌بینی می‌شود تولید ناخالص داخلی کشور در سال 2019 به میزان 6 درصد کاهش یابد¹¹². محدودیت‌های بانکی علیه ایران و احتیاط شرکت‌ها و بانک‌های خارجی تأثیر مشهودی بر اقتصاد ایران بر جا گذاشته‌است. تعدادی از مؤسسات مالی که در سال 2016 و در پی اجرایی شدن برنامه‌ی جامع اقدام مشترک روابط خود را با جمهوری اسلامی ایران از سر گرفتند در حال حاضر یا امور مربوط به جمهوری اسلامی ایران را به حالت تعلیق درآورده یا مبادلات خود را به موضوعات بشردوستانه محدود کرده‌اند.¹¹³

61. در تاریخ 16 ژوئیه‌ی 2018 جمهوری اسلامی ایران اقدام به طرح دعوا مودت، روابط اقتصادی علیه ایالات متحده نزد دیوان بین‌المللی دادگستری با استناد به نقض پیمان و حقوق کنسولی منعقدشده بین دو کشور در سال 1955 کرد¹¹⁴. در تاریخ 3 اکتبر 2018 این دیوان دستوری برای اقدامات موقتی صادر کرد و رأی نهایی خود را موکول به بررسی‌های بیشتر در پرونده کرد¹¹⁵. رسیدگی در این پرونده همچنان ادامه دارد¹¹⁶.

¹⁰⁷ Information from the Centre for Human Rights in Iran. "Some 137,000 students study at special schools in Iran", *Tehran Times*, 2 December 2017.

¹⁰⁸ Centre for Human Rights in Iran, "Iran's child protection bill includes kids with disabilities but fails to close legal loopholes", 7 August 2018.

¹⁰⁹ United States of America, Department of Treasury, "U.S. Government fully re-imposes sanctions on the Iranian regime as part of unprecedented U.S. economic pressure campaign", press release, 5 November 2018.

¹¹⁰ See www.imf.org/en/Countries/IRN#atag glance; International Monetary Fund (IMF), World Economic Outlook: Growth Slowdown, Precarious Recovery (Washington, D.C., 2019).

¹¹¹ Alaa Shahine, "IMF sees risk of 50 per cent inflation on more U.S. sanctions", Bloomberg, 29 April 2019.

¹¹² See www.imf.org/en/Countries/IRN#atag glance.

¹¹³ Jonathan Saul and Parisa Hefezi, "Exclusive: global traders halt new Iran food deals as U.S. sanctions bite – sources", 21 December 2018.

¹¹⁴ International Court of Justice, "Alleged violations of the 1955 Treaty of Amity, economic relations and consular rights (*Islamic Republic of Iran v. United States of America*)", press release, 3 October 2018.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ International Court of Justice, "Certain Iranian assets (*Islamic Republic of Iran v. United States*

62. از نوامبر 2018 دولت ایالات متحده ابراز داشته‌است که با وجود تحریم‌ها، «موارد مستثنی‌شده از تحریم‌ها، مجوزها، و سیاست‌های اعطای مجوز برای مبادلات مربوط به امور بشردوستانه و امنیت پروازها کماکان به قوت خود باقی است»¹¹⁷. در عمل، مبادلات مربوط به امور بشردوستانه با مشکل مواجه شده‌است. رویه‌ی نظارتی پیچیده، دسترسی محدود به خدمات بانکی غیرتحریمی و کمبود ارز در جمهوری اسلامی ایران همچنان امکان پرداخت به شرکت‌های خارجی را با محدودیت مواجه ساخته‌است. در ژانویه‌ی 2019 فرانسه، آلمان و پادشاهی متحد بریتانیای کبیر و ایرلند تأسیس سامانه حمایت از مبادلات تجاری را که ابزار مالی ویژه با هدف تسهیل تجارت قانونی با جمهوری اسلامی ایران با تمرکز بر ضروری‌ترین بخش‌ها همانند دارویی، پزشکی و کالاهای کشاورزی و غذایی است اعلام کردند¹¹⁸. این ابزار در اواخر ژوئن 2019 عملیاتی گردید.

64. نمایندگان حقوق بشر ابراز نگرانی کرده‌اند که تحریم‌ها و محدودیت‌های بانکی ممکن است بیش از حد، تولید، دسترسی به و توزیع دارو، تجهیزات دارویی و عرضه‌ی آنها را تحت تأثیر قرار دهد¹¹⁹. افزایش چشمگیر در قیمت دارو¹²⁰ و به اتمام رسیدن ذخائر دارویی موجود مضاف بر افزایش احتمال فساد و موانع بر سر راه توسعه‌ی صنعت دارویی¹²¹ همچنان بخش بهداشت و درمان را تحت تأثیر قرار داده و ممکن است منجر به افزایش غیرقابل‌مهار در میزان مرگ و میر گردیده و بر برخورداری از حق بهداشت و درمان تأثیر منفی بر جا بگذارد. بنا بر اظهارات دولت، در حالی که 96 درصد داروهای مورد نیاز در داخل کشور تولید می‌گردد این کشور همچنان برای تهیه‌ی مواد اولیه‌ی موردنیاز برای تولید دارو به واردات وابسته است. از اوایل سال 2018، داروهای خارجی، علی‌الخصوص داروهای موردنیاز برای درمان عوارض تهدیدکننده‌ی حیات یا نادر همانند سرطان، بیماری‌های قلبی، تالاسمی و ام‌اس کمیاب شده‌است¹²². به گفته‌ی اعضای کمیسیون بهداشت و درمان مجلس، جمهوری اسلامی ایران با کمبود 80 قلم دارو¹²³ مواجه است و بنا به گفته رئیس انجمن مراقبت‌های ویژه‌ی ایران، بیمارستان‌ها با کمبود دارو، تجهیزات پزشکی¹²⁴ و کالاهای مصرفی مواجه‌اند.¹²⁵

65. طبق گزارش‌ها، تعدادی از شرکت‌های مهم بین‌المللی ارسال محموله‌های غذایی را به جمهوری اسلامی ایران به علت عدم توانایی در انعقاد قراردادهای جدید صادرات گندم، ذرت، شکر خام و دیگر کالاها به سبب عدم توانایی بانک‌ها در کشورهای غربی برای رسیدگی به عملیات پرداخت متوقف کرده‌اند¹²⁶. کاهش تولید محصولات کشاورزی در اثر سیلاب‌های اخیر نیز احتمالاً سبب افزایش قیمت مواد غذایی شده و همزمان توان افراد با قدرت خرید پایین را در تهیه‌ی اقلام غذایی ضروری متأثر ساخته‌است¹²⁷ از دیگر موضوعات نگران‌کننده آن است که تحریم‌ها و محدودیت‌های بانکی عملیات سازمان ملل و دیگر سازمان‌ها را در حمایت از مردم در جمهوری اسلامی ایران، علی‌الخصوص در عملیات امدادسانی به سیل‌زدگان اخیر، مختل کرده‌است¹²⁸. تحریم‌ها ظاهراً بر اقدامات امدادی اثر گذاشته که بخشی از این موضوع ناشی از تأخیر در صدور مجوز از سوی دولت ایالات متحده به نهادهای سازمان ملل برای ارسال اقلام ضروری همچون غذا و دارو بوده‌است. نهادهای وابسته به سازمان ملل همچنین در انتقال پول به حساب‌های داخلی با مشکل مواجه

of America”, Summary of the Judgment, press release, 13 February 2019, and Fixing of Time-Limit for the Filing of Counter-Memorial of the United States, press release, 15 February 2019.

¹¹⁷ Michael R. Pompeo, Secretary of State, United States, “Remarks to the Media”, press statement, 3 October 2018.

¹¹⁸ See www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/iran/events/article/joint-statement-on-the-creation-of-instex-the-special-purpose-vehicle-aimed-at; https://eeas.europa.eu/delegations/japan/57475/statement-high-representativevice-president-federica-mogherini-creation-instex-instrument_en.

¹¹⁹ Tamara Qiblawi, Frederik Pleitgen and Claudia Otto, “Iranians are paying for US sanctions with their health”, CNN, 22 February 2019; Nilo Tabrizy, “Iranians fear medicine shortages as U.S. tightens sanctions”, *New York Times*, 11 November 2018.

¹²⁰ “Impact of US sanctions on Iran’s healthcare sector”, *Financial Tribune*, 14 September 2018; see also www.irna.ir/news/83236255/.

¹²¹ Bijan Khajehpour, “How US sanctions intensify rent-seeking in Iran’s pharma sector”, *AI-Monitor*, 16 January 2019.

¹²² See www.ettelaat.com/mobile/?p=107080.

¹²³ See www.isna.ir/news/97061105121/ and www.asriran.com/fa/news/629545/.

¹²⁴ See www.ilna.ir/fa/tiny/news-663910.

¹²⁵ See www.ilna.ir/fa/tiny/news-673055.

¹²⁶ Saul and Hafezi, “Exclusive: global traders halt new Iran food deals as U.S. sanctions bite”; Aradhana Aravinda, “Singapore’s Olam to make divestments of \$1.6 bln over next few years”, *Reuters*, 24 January 2019.

¹²⁷ The Economist Intelligence Unit, “China: prices on the rise”, 26 October 2018.

¹²⁸ Bozorgmehr Sharafedin, “President Rouhani inspects flood damage in northern Iran”, *Swiss Info*, 27 March 2019.

بوده و ناگزیر به حمل وجه نقد شده‌اند. نوسانات نرخ تبدیل ارز، تورم بالا و تأخیر در فرایندهای تدارکاتی بین‌المللی سازمان ملل را در پاسخگویی به نیازهای فزاینده‌ی جمعیت با چالش مواجه ساخته‌است. ظرفیت محدود سازمان ملل در ارائه‌ی خدمات کیفی و بجا آسیب‌پذیرترین اقشار یعنی زنان، کودکان، خانوارهای کم‌درآمد و آوارگان را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

III. همکاری با سازوکارهای بین‌المللی حقوق بشر و کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد

الف. همکاری با نهادهای معاهدات حقوق بشری

66. دبیرکل خواستار ارسال گزارش‌های دوره‌ای معوقه، علی‌الخصوص در چارچوب میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، و همچنین معاهده‌ی بین‌المللی محو همه‌ی اشکال تبعیض نژادی که گزارش‌های مربوطه‌ی آنها به ترتیب از سال‌های 2013، 2014 و 2018 تاکنون ارائه نشده‌است می‌باشد. دبیرکل همچنین دولت را به پایبندی به سازوکارهای پیگیری نهادهای معاهدتی و فراهم کردن اطلاعات لازم مربوط به اجرایی نمودن توصیه‌های صورت‌گرفته در جمع‌بندی‌های آنها تشویق می‌کند.

ب. همکاری با بررسی دوره‌ای جهانی

67. دبیرکل از انتشار گزارش میان‌دوره‌ای دولت مطابق با بررسی دوره‌ای جهانی مربوط به دوره‌ی زمانی آوریل 2015 تا دسامبر 2016 استقبال می‌کند.¹²⁹ دبیرکل نهادها و ذی‌نفعان ایرانی را به مشارکت با کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل در طول سومین بررسی دوره‌ای جهانی که تاریخ آن نوامبر 2019 تعیین شده‌است تشویق می‌کند.

ج. همکاری با رویه‌های ویژه

68. دبیرکل یادآور می‌گردد که شورای حقوق بشر دوره‌ی مأموریت گزارشگر ویژه‌ی بررسی وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران را با صدور قطعنامه‌ی 40/18 در ماه مارس 2019 تمدید کرد. دبیر کل دولت را به گفتگوی سازنده با گزارشگر ویژه و دعوت از ایشان برای سفر به جمهوری اسلامی ایران تشویق می‌کند.

69. در ماه مه 2017 دولت از سه تن از گزارشگران ویژه‌ی شورای حقوق بشر برای سفر به کشور دعوت به عمل آورد. این سه تن عبارت بودند از: گزارشگر ویژه‌ی حق تغذیه، گزارشگر ویژه‌ی حق برخورداری همگان از بالاترین استاندارد ممکن در سلامت جسم و روان، و گزارشگر ویژه‌ی تأثیر منفی اقدامات قهری یکجانبه در برخورداری از حقوق بشر.

70. از نوامبر 2018 تا مه 2019، رویه‌های ویژه‌ی شورای حقوق بشر اقدام به انتشار نه بیانی‌های عمومی و هشت اطلاعیه در مورد وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران نموده‌اند. دولت به پنج اطلاعیه پاسخ داده‌است.

د. همکاری با کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد

71. دبیرکل از مشارکت فعال و گفتگو از سوی مقام‌های رسمی ایران، از جمله وزیر امور خارجه، نماینده‌ی دائم جمهوری اسلامی ایران در ژنو و نماینده‌ی ستاد حقوق بشر ایران با کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد در باره‌ی مسائل مختلف حقوق بشری استقبال می‌کند. دبیرکل دولت را به مشارکت با کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل در زمینه‌ی فعالیت‌های همکاری فنی تشویق می‌کند.

¹²⁹ Islamic Republic of Iran, High Council for Human Rights, UPR Mid-Term Report (2015–2016).

72. دفتر اجرایی دبیرکل و کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد در موارد متعدد نگرانی خود را نسبت به وضعیت کودک مجرم ها محکوم به اعدام به دولت ایران ابراز داشته و در صدد مشارکت فعال با مقام های ایرانی در باره ی اجرای عدالت در مورد کودکان است.

IV. توصیه ها

73. بر مبنای این گزارش، دبیرکل توصیه های زیر را ابراز می دارد:

74. دبیرکل از دولت می خواهد نسبت به منسوخ کردن حکم اعدام اقدام کرده و استفاده از آن را مسمول استمهال قرار دهد، اعدام کودک مجرمان را در همه ی شرایط ممنوع کند و در احکام صادره برای آنان تخفیف اعمال نماید.

75. دبیرکل از دولت می خواهد نسبت به رعایت استانداردهای بین المللی و تضمین دادرسی عادلانه اطمینان حاصل نماید. در این راستا دولت می تواند تضمین دهد تمامی متهمان از جمله افراد متهم به ارتکاب جرم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور، از حق دسترسی به وکیل انتخابی طی مراحل اولیه ی تحقیقات و همچنین مراحل بعدی فرآیند قضایی برخوردار خواهند بود.

76. دبیرکل از دولت می خواهد نسبت به لغو قوانینی که شکنجه و بدرفتاری را به عنوان صورتی از مجازات مجاز می دانند اقدام کرده و اطمینان حاصل نماید که تحقیقات سریع، کامل و مؤثر از سوی نهادهای مستقل و بی طرف در باره ی همه ی مرگ های رخ داده حین بازداشت و گزارش های شکنجه و بدرفتاری صورت می گیرد و افراد خاطی مورد مؤاخذه قرار خواهند گرفت.

77. دبیرکل به اطلاع از چالش های اقتصادی و مالی پیش روی جمهوری اسلامی ایران اذعان می کند و دولت را به اتخاذ همه ی اقدامات لازم در راستای کم کردن اثرات این چالش ها و اجرای تعهداتش در چارچوب میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، از جمله در زمینه ی حمایت از گروه های آسیب پذیر، تشویق می کند.

78. دبیرکل خواستار آن است که همه ی گام های مناسب جهت حصول اطمینان از اینکه موارد بشردوستانه ی دارای معافیت با هدف به حداقل رساندن عواقب ناخواسته و منفی انسانی به شکل مؤثر اجرایی می گردد برداشته شود.

79. دبیرکل از دولت می خواهد اطمینان حاصل نماید مدافعان حقوق بشر و وکلا، روزنامه نگاران، نویسندگان، فعالان حقوق کارگری و فعالان محیط زیست در امنیت کامل و آزادانه بی هیچ هراسی از آزار و اذیت، دستگیری، بازداشت و تعقیب کیفی قادر به ایفای نقش باشند، و تمامی کسانی را که به شکل مشروع و آرام از حق آزادی عقیده و بیان، آزادی اجتماعات آرام و حق چانه زنی جمعی بهره برده اند آزاد کند.

80. دبیرکل از دولت می خواهد نسبت به لغو قوانینی که آزادی بیان در فضای مجازی را جرم انگاشته یا آن را بیش از حد محدود می کنند اقدام کرده و اطمینان حاصل نماید که محتوای اینترنتی صرفاً به موجب تصمیمات یک نهاد قضایی مستقل و بی طرف در چارچوب دادرسی عادلانه صورت خواهد گرفت و مصوبات مربوط به پایش یا فیلتر کردن محتوا و همچنین مصوبات ناقض حق حریم خصوصی را ملغی اعلام نماید.

81. دبیرکل از دولت می خواهد تا در چارچوب استانداردهای بین المللی در زمینه ی قانون گذاری نسبت به محو همه ی اشکال تبعیض و دیگر موارد نقض حقوق بشر علیه زنان و دختران گام های عملی بردارد و نسبت به حمایت از حقوق تمامی مدافعان حقوق زنان اطمینان حاصل نماید.

82. دبیرکل از دولت می خواهد از حقوق همه ی افراد متعلق به گروه های اقلیت قومی و دینی حمایت کرده و همه ی اشکال تبعیض علیه آنان را بررسی نموده و فوراً و بدون هیچ پیش شرطی تمامی کسانی را که به سبب اجرای حق آزادی مذهب یا عقیده محبوس شده اند آزاد کند.

83. دبیرکل از دولت می خواهد به همه ی اشکال تبعیض علیه همجنس گرایان زن، همجنس گرایان مرد، دوجنس گراها و ترانسیستی ها پایان داده و قوانین حمایتی از آنها را تصویب نماید.

84. دبیرکل از دولت می خواهد از حقوق همه ی اشخاص دارای معلولیت حمایت کرده و به همه ی اشکال تبعیض علیه آنان در چارچوب توصیه های کمیته ی حقوق افراد دارای معلولیت و دیگر سازوکارهای حقوق بشری سازمان ملل متحد رسیدگی کند.

85. دبیرکل از دولت می خواهد نسبت به تصویب کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان، کنوانسیون ملل متحد علیه شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات های ظالمانه، غیر انسانی یا تحقیرکننده، پروتکل دوم اختیاری مربوط به میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، کنوانسیون بین المللی حمایت از تمامی اشخاص در برابر ناپدیدشدن اجباری، کنوانسیون بین المللی حقوق همه کارگران مهاجر و اعضای خانواده های آنان

و کنوانسیون‌های پایه‌ی سازمان بین‌المللی کار تحت عنوان آزادی اجتماع و حمایت از حق سازماندهی (شماره‌ی 87) و حق سازماندهی و چانه‌زنی جمعی (شماره‌ی 98) اقدام نماید.

86. دبیرکل جمهوری اسلامی ایران را به تسلیم گزارش‌های دوره‌ای معوقه منطبق با تعهدات خود به نهادهای معاهدتی تشویق می‌کند؛ و از دولت می‌خواهد جمع‌بندی‌های صورت‌گرفته و توصیه‌های رویه‌های ویژه را پیگیری نموده و با گزارشگر ویژه‌ی وضعیت حقوق بشر در جمهوری اسلامی ایران همکاری کند.

87. دبیرکل دولت را به ادامه مشارکت سازنده با کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد در پیگیری کلیه‌ی توصیه‌های مندرج در گزارش ایشان و دیگر سازوکارهای حقوق بشر بین‌المللی از جمله بررسی دوره‌ای جهانی تشویق می‌کند.